

Határozatok Tára

JULIANE KOKOTT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2014. július 3.¹

C-302/13. sz. ügy

**flyLAL-Lithuanian Airlines AS, felszámolás alatt
kontra
Starptautiskā lidosta Rīga VAS
és
Air Baltic Corporation AS**

(Az Augstākās tiesas Senāts [Lettország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„44/2001/EK rendelet — Hatály — A polgári és kereskedelmi ügy fogalma — Kártérítés az európai versenyjog megsértése miatt — Ideiglenes és biztosítási intézkedések elismerése — Közrend”

I – Bevezetés

1. A jelen ügy lehetőséget kínál a Bíróságnak arra, hogy a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet² keretében pontosítson két alapvető jogi fogalmat: nevezetesen a polgári és kereskedelmi ügy, valamint a közrend (*ordre public*) fogalmát.

2. E tekintetben felmerül egyrészt annak kérdése, hogy a „polgári és kereskedelmi ügy” fogalma magában foglalja-e a versenyjog megsértéseiből fakadó azon igények bíróság előtti érvényesítését, amelyek olyan vállalkozások ellen irányulnak, amelyekben az állam többségi részesedéssel rendelkezik. Másrészt tisztázandó, hogy a biztosítási intézkedések végrehajtása megtagadható-e a közrendre tekintettel, és ha igen, milyen feltételek mellett.

II – Jogi háttér

A – Az uniós jog

3. A jelen ügy elsődleges jogi háttérét lényegében az EK 81. cikk és az EK 82. cikk (jelenleg EUMSZ 101. cikk és EUMSZ 102. cikk)³ határozza meg, a másodlagos jogi háttérét pedig a 44/2001/EK rendelet 1., 22., 34. és 35. cikke.

¹ — Eredeti nyelv: német.

² — HL 2001. L 12., 1. o. (magyar nyelvű kiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.; helyesbítés: HL L 242., 2006. szeptember 5., 6. o., HL L 124., 2011. május 13., 47. o.), az itt alkalmazandó szövegváltozatban, legutóbb módosította a 2008. október 22-i 1103/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 304., 80. o.).

³ — A jelen ügyben szóban forgó állítólagosan versenysértő magatartásformák a Lisszaboni Szerződés hatálybalépését megelőzően játszódtak le. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem megválaszolása szempontjából ezért kizárólag az EK 81. cikk és az EK 82. cikk releváns. A következő megállapítások azonban minden további nélkül vonatkoztathatók a lényegében azonos tartalmú EUMSZ 101. cikkre és EUMSZ 102. cikkre is.

4. A hivatkozott rendelet 1. cikkének (1) bekezdése az alábbiak szerint határozza meg a rendelet tárgyi hatályát:

„E rendeletet polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni a bíróság jellegére való tekintet nélkül. E rendelet nem terjed ki különösen az adó-, vám- vagy közigazgatási ügyekre.”

5. A 44/2001/EK rendelet II. fejezetének 6. szakasza bizonyos kizárólagos joghatóságokat ír elő. A rendelet 22. cikke kimondja:

„A lakóhelyre való tekintet nélkül a következő bíróságok kizárólagos joghatósággal rendelkeznek:

[...]

2. olyan eljárásra, amelynek tárgya társaság vagy más jogi személy, illetve természetes vagy jogi személyek társulásának érvénytelensége vagy megszűnése, létesítő okiratának érvényessége vagy ezek szervei határozatának érvényessége, annak a tagállamnak a bírósága, ahol a társaság, jogi személy vagy társulás székhelye található. [...]

6. A 44/2001/EK rendelet 34. cikke szabályozza más tagállamok határozatainak elismerését, és vonatkozó része a következőket tartalmazza:

„A határozat nem ismerhető el, amennyiben:

1. az ilyen elismerés nyilvánvalóan ellentétes annak a tagállamnak a közrendjével, ahol az elismerést kérik;

[...]”

7. A 44/2001/EK rendelet ugyancsak az elismeréssel összefüggésben releváns 35. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A határozat nem ismerhető el továbbá, amennyiben a II. fejezet 3., 4. és 6. szakaszának rendelkezéseivel ellentétes [...]”

B – *A lett jog*

8. A jelen ügy szempontjából különösen a Likums „Par aviāciju” (a légi közlekedésről szóló törvény) és annak végrehajtási rendelkezései relevánsak.

9. A légi közlekedésről szóló lett törvény értelmében a légi jármű üzemeltetőinek díjakat kell fizetniük többek között a repülőtér használatáért.

10. Ebből kiindulva az irányadó időpontban különböző rendeletek előírták, hogy azok a légi fuvarozók, akik a rigai repülőtérre vagy onnan szállítanak, díjcsökkentésre lehetnek jogosultak. Ennek mértéke a rigai kiindulással a mindenkori vállalkozás által szállított utasok éves létszámához igazodik.

III – Az alapeljárás tényállása és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

11. A flyLAL-Lithuanian Airlines AS (a továbbiakban: flyLAL) egy időközben felszámolási eljárás alá került litván légitársaság, amely a légiforgalmi irányítási szolgáltatások piacán hátrányos helyzetben érezte magát egy versenytársával, a lett Air Baltic Corporation AS (a továbbiakban: Air Baltic) légitársasággal szemben. A flyLAL különösen úgy vélte, hogy a jogellenes versenyhelyzet miatt gazdasági kára keletkezett Lettországból és Litvániában.

12. Ezért a flyLAL 2008-ban keresetet indított a Vilnius Apygardos Teismas (vilniusi regionális bíróság) előtt az Air Baltic és a rigai repülőteret üzemeltető Starptautiskā lidosta Rīga VAS (a továbbiakban: Lidosta Rīga), egy állami tulajdonban álló tőketársaság, ellen többek között 199 830 000 LTL⁴ összegű kártérítés megfizetése iránt. A felperes az európai versenyjog megsértésére alapozta keresetét. Lényegében azzal érvelt, hogy az Air Baltic a repülőterei díjak csökkentésének lett gyakorlata keretében visszaélt piaci erőfölényével. A Lettországból biztosított díjcsökkentések többek között olyan helyzetbe hozták az Air Balticot, hogy dömpingárákat alkalmazhatott a vilniusi repülőtéren (Litván Köztársaság). Ezen túlmenően a repülőterei díjak csökkentésének tervszerű biztosítását az alperesek tiltott megállapodásaként kell értékelni.

13. Még az ügy érdemére vonatkozó eljárásban történő végleges ítélethozatal előtt a Lietuvos Apeliacinis Teismas (litván fellebbviteli bíróság) 2008. december 31-i ítéletével elrendelte az Air Baltic és a Lidosta Rīga vagyonának ideiglenes lefoglalását a keresetben meghatározott összeg erejéig (a továbbiakban: ideiglenes biztosítási intézkedések).

14. A FlyLAL ezt követően a Rīgas pilsētas priekšpilsētas tiesa (Rīga városa vidzemei körzeti elsőfokú bírósága) előtt kérte a 2008. december 31-i ítélet elismerését és annak lettországi végrehajtását. E kérelemnek első fokon lényegében helyt adott a 2012. január 19-i határozat, elismerve ezzel a 2008. december 31-i ítéletet és végrehajthatónak nyilvánítva azt a Lett Köztársaságban.

15. Jelenleg a kérdést előterjesztő bíróságnak, az Augstākās tiesas Senātnak (a Lett Köztársaság legfelsőbb bírósága) a 2008. december 31-i ítélet Lettországból való elismeréséről és végrehajtásáról kell döntenie az Air Baltic és a Lidosta Rīga fellebbezése nyomán.

16. A kérdést előterjesztő bíróság elsőként azt kérdezi, hogy a litván kártérítés iránti eljárás – és konkrétan a 2008. december 31-i ítélet – esetében a 44/2001/EK rendelet 1. cikke értelmében vett polgári és kereskedelmi ügyről van-e szó. Amennyiben igen, úgy másodszor azt kell tisztázni, hogy nem kellett volna-e már a kártérítés iránti eljárás keretében megállapítani a lett bíróságok 44/2001/EK rendelet 22. cikke szerinti kizárólagos joghatóságának fennállását. Amennyiben ez így van, úgy harmadszor az a további kérdés merül fel, hogy az Augstākās tiesas Senātnak a 44/2001/EK rendelet 35. cikkének (1) bekezdése alapján el kell-e utasítania a 2008. december 31-i ítélet elismerését a hivatkozott rendelet 22. cikkének megsértése miatt. Végül az Augstākās tiesas Senāts azt kérdezi negyedszer, hogy a kérdéses ítélet elismerése a 44/2001/EK rendelet 34. cikkének 1. pontja értelmében összhangban áll-e a Lett Köztársaság közrendjével. A 2008. december 31-i ítélet egyrészt csak hiányos megállapításokat tartalmaz a követelt összeg kiszámításával kapcsolatban, amely jelentős. Mivel időközben felszámolási eljárás indult a litván felperessel szemben, az alpereseknek másrészt a kereset későbbi elutasítása esetén nem lenne reális lehetőségük arra, hogy kártérítéshez jussanak az ideiglenes biztosítási intézkedések elrendelése miatt elszenvedett káruk tekintetében. Ezáltal olyan jelentős kárt szenvedhet az alperesekben 100%-os, illetve 52,6%-os részesedéssel rendelkező Lett Köztársaság, amely érinti az állam gazdasági érdekeit, és hátrányosan érinti az állam biztonságát.

4 — Ez körülbelül 58 000 000 eurónak felel meg.

17. E körülmények között az Augstākās tiesas Senāts az eljárás felfüggesztése mellett döntött, és a következő kérdéseket terjesztette előzetes döntéshozatalra a Bíróság elé:

- 1) A rendelet értelmében vett polgári vagy kereskedelmi ügynek minősül-e az olyan jogvita, amelyben kártérítés megítélését, illetve az alperesek jogellenes megállapodáson és erőfölénnyel való visszaélésen alapuló jogsértő magatartásának megállapítását kéri, amely más tagállam általános hatályú jogszabályainak alkalmazásán alapul, tekintettel arra, hogy a jogsértő aktusok a megkötésükig visszamenő hatállyal semmisek, és egy adott normát olyan állami közjogi aktus (*acta iure imperii*) útján kell elfogadni, amelyre egy adott állam más államok bíróságainak joghatósága alóli mentességére vonatkozó nemzetközi közjogi normáit kell alkalmazni?
- 2) Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén (a rendelet szerinti polgári vagy kereskedelmi ügyről van szó) olyan jogvitának minősül-e a kártérítés iránti eljárás, amelynek tárgya a rendelet 22. cikkének 2. pontja értelmében a társaságok szervei által hozott határozatok érvényessége, és ez lehetővé teszi, hogy a rendelet 35. cikkének (1) bekezdése szerint a határozatot ne ismerjék el?
- 3) Amennyiben a kártérítés iránti eljárásban a kereset tárgya a rendelet 22. cikke 2. pontjának hatálya alá tartozik (kizárólagos joghatóság), azon állam bírósága, ahol az elismerést kéri, köteles-e megvizsgálni az ideiglenes biztosítási intézkedéseket elrendelő határozat elismerésével kapcsolatban a rendelet 35. cikkének (1) bekezdésében felsorolt feltételek fennállását?
- 4) Értelmezhető-e úgy a rendelet 34. cikkének 1. pontjában szereplő közrendi záradék, hogy az ideiglenes biztosítási intézkedéseket elrendelő határozat elismerése ellentétes az adott tagállam közrendjével, egyrészt amennyiben az ideiglenes biztosítási intézkedések elrendelésének alapja elsősorban a megalapozott és igazolt számítás nélkül követelt összeg jelentős nagysága, másrészt, ha az említett határozat elismerésével és végrehajtásával kárt lehet okozni az alpereseknek, amelyet a felperes mint felszámolási eljárás alatt álló társaság nem tud orvosolni, ha a keresetet a kártérítés iránti eljárásban elutasítják, mindez érintheti-e azon állam gazdasági érdekeit, ahol az elismerést kéri, veszélyeztetve ezáltal az állam biztonságát, mivel a Lett Köztársaság a Lidosta Rīga részvényeinek kizárólagos tulajdonosa, míg az [Air Baltic] társaságban 52,6%-os részesedéssel rendelkezik?

IV – Jogi értékelés

A – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdéstről

18. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésével az Augstākās tiesas Senāts lényegében azt kívánja megtudni, hogy a 44/2001/EK rendelet 1. cikkének (1) bekezdése értelmében vett polgári és kereskedelmi ügyről van-e szó a litván kártérítés iránti eljárás és konkrétan a 2008. december 31-i ítélet esetében.

19. E kérdés megválaszolásához először azt kell tisztázni, hogy mi értendő a 44/2001/EK rendelet értelmében vett „polgári és kereskedelmi ügyek” alatt. Ezzel összefüggésben át kell tekinteni a Bíróság e követelményhez kapcsolódó ítélkezési gyakorlatát (1. pont), és az abból nyert ismereteket alkalmazni kell az alapeljárás tényállására (2. pont).

1. Az ítélezési gyakorlatból eredő kritériumok

20. A Bíróság állandó ítélezési gyakorlata⁵ szerint a „polgári és kereskedelmi ügyek” fogalmát az uniós jog alapján önállóan, a 44/2001/EK rendelet céljára és felépítésére, valamint a nemzeti jogrendszerek összességéből következő alapelvekre hivatkozással kell értelmezni.⁶

21. Amennyiben a tagállamok közötti kapcsolatokban a 44/2001/EK rendelet a Brüsszeli Egyezmény⁷ helyébe lép,⁸ annyiban ez utóbbi Bíróság általi értelmezése továbbra is vonatkozik a 44/2001/EK rendelet megfelelő rendelkezéseire.⁹ Erről van szó a 44/2001/EK rendelet 1. cikkének (1) bekezdése esetében, amely ugyanazt a helyet foglalja el, és ugyanazt a funkciót látja el, mint a Brüsszeli Egyezmény 1. cikkének (1) bekezdése.¹⁰

22. Az előzőekben hivatkozott rendelkezésekhez kapcsolódó állandó ítélezési gyakorlat értelmében a bírósági határozatok kizártak lehetnek a 44/2001/EK rendelet hatálya alól olyan tényezők miatt, amelyek a *peres felek közötti jogviszony jellegére* vagy a *jogvita tárgyára* vezethetők vissza.¹¹

23. Annak megállapításához, hogy polgári és kereskedelmi ügyről van-e szó, ennek megfelelően először az alapeljárásban részt vevő felek közötti jogviszonyt meghatározó tényezőket kell megvizsgálni (2. a) pont), ezt követően pedig – az alapeljárásban felmerült jogvita tárgyának vizsgálatához (2. b) pont) – a mindenkori igény mögött fennálló tényállást, valamint az előterjesztett kereset alapját és az annak megindítására vonatkozó szabályokat.¹²

2. Az ítélezési gyakorlat szerinti kritériumok alkalmazása az alapeljárás tényállására

24. Először az alapeljárásban részt vevő felperes és alperesek közötti jogviszonnyal kell foglalkozni, amelynek keretében sor került az európai versenyjog azon állítólagos megsértésére, amely alapján kártérítést igényelnek.

a) A peres felek közötti jogviszonyok jellege

25. Ahogyan az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kiderül, a Lidosta Rīga és az Air Baltic esetében két olyan vállalkozás érintett az alapeljárás szerinti jogvitában, amelyekben a Lett Köztársaság 100%-os, illetve 52,6%-os részesedéssel rendelkezik.

5 — Lásd ehhez a Trstenjak főtanácsnok Sapir és társai ügyben ismertetett indítványának, C-645/11, EU:C:2012:757, 47–69. pontjában szereplő áttekintést.

6 — Lásd többek között: LTU kontra Eurocontrol ítélet, 29/76, EU:C:1976:137, 3. pont; Rüffer-ítélet, 814/79, EU:C:1980:291, 7. pont; Sonntag-ítélet, C-172/91, EU:C:1993:144, 18. pont; Baten-ítélet, C-271/00, EU:C:2002:656, 28. pont; Préservatrice Foncière TIARD ítélet, C-266/01, EU:C:2003:282, 20. pont; Blijdenstein-ítélet, C-433/01, EU:C:2004:21, 24. pont; Lechouritou és társai ítélet, C-292/05, EU:C:2007:102, 29. pont, és Apostolides-ítélet, C-420/07, EU:C:2009:271, 41. pont.

7 — A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény (HL 1972. L 299., 32. o.).

8 — Lásd a 44/2001/EK rendelet 68. cikkének (1) bekezdését.

9 — Draka NK Cables és társai ítélet, C-167/08, EU:C:2009:263, 20. pont; SCT Industri ítélet, C-111/08, EU:C:2009:419, 22. pont; German Graphics Graphische Maschinen ítélet, C-292/08, EU:C:2009:544, 27. pont; Realchemie Nederland ítélet, C-406/09, EU:C:2011:668, 38. pont; Sapir és társai ítélet, C-645/11, EU:C:2013:228, 31. pont, valamint Sunico és társai ítélet, C-49/12, EU:C:2013:545, 32. pont.

10 — Lásd ebben az értelemben az 1. cikk (2) bekezdésének b) pontjához: SCT Industri ítélet, C-111/08, EU:C:2009:419, 23. pont.

11 — Lásd többek között: LTU kontra Eurocontrol ítélet, 29/76, EU:C:1976:137, 4. pont; Baten-ítélet, C-271/00, EU:C:2002:656, 29. pont; Préservatrice Foncière TIARD ítélet, C-266/01, EU:C:2003:282, 21. pont; Lechouritou és társai ítélet, C-292/05, EU:C:2007:102, 30. pont; Apostolides-ítélet, C-420/07, EU:C:2009:271, 42. pont; Realchemie Nederland ítélet, C-406/09, EU:C:2011:668, 39. pont; Sapir és társai ítélet, C-645/11, EU:C:2013:228, 32. pont; Sunico és társai ítélet, C-49/12, EU:C:2013:545, 33. pont, és Schneider-ítélet, C-386/12, EU:C:2013:633, 18. pont.

12 — Baten-ítélet, C-271/00, EU:C:2002:656, 31. pont; Préservatrice Foncière TIARD ítélet, C-266/01, EU:C:2003:282, 23. pont; Frahuil-ítélet, C-265/02, EU:C:2004:77, 20. pont; Sapir és társai ítélet, C-645/11, EU:C:2013:228, 34. pont, valamint Sunico és társai ítélet, C-49/12, EU:C:2013:545, 35. pont.

26. Ez önmagában mindazonáltal még nem zárja ki a 44/2001/EK rendelet alkalmazását. Sokkal inkább az bír jelentőséggel, hogy a kérdéses jogviszony összefüggésben áll-e a közhatalom gyakorlásával.¹³ Amennyiben *nem*, úgy alkalmazható a 44/2001/EK rendelet.

27. A következőkben ennek a kérdésnek kell utánajárni az alapeljárásban részt vevő egyes felek közötti jogviszonyok tekintetében.

i) A flyLAL és az Air Baltic közötti jogviszonyok

28. A flyLAL és az Air Baltic közötti jogviszonyok tekintetében a jogviszonyok jellegére vonatkozó kérdés nem igényel mélyreható fejtegetést.

29. A két vállalkozás a légiforgalmi irányítási szolgáltatások piacán szolgáltatóként, a repülőtér-használat piacán pedig igénybevevőként áll szemben egymással. Eközben egyik fél sem gyakorol magánszemélyeket meg nem illető közhatalmi jogosítványokat a másikkal szemben.¹⁴

ii) A flyLAL és a Lidosta Rīga közötti jogviszonyok

30. A flyLAL és a Lidosta Rīga közötti jogviszonyt azonban éppily kevésbé jellemzi a közhatalom gyakorlása.

31. E jogviszony középpontjában a rigai repülőtér flyLAL általi, repülőtéri díj megfizetése ellenében való használata áll. A repülőtér ilyen használata lényegében repülőgépek, utasok és rakomány érkezteséből áll. A repülőtér használóival szemben a Lett Köztársaság – a 100%-os tulajdonában álló Lidosta Rīga leányvállalatán keresztül – így a repülőtér-használat piacának rigai repülőtéren való megnyitásával a magánjog területén tevékenykedik.¹⁵ A gazdaság valamennyi más magánszereplője – például egy magánrepülőtér üzemeltetője – ugyanilyen módon nyújthatná e szolgáltatásokat.¹⁶

32. Ezen az a körülmény sem változtat, hogy a Lidosta Rīga a díjmeghatározás és különösen a csökkentések biztosítása vagy nem biztosítása tekintetében a Lett Köztársaság általános hatályú jogszabályi előírásai alá tartozik. Ez a kapcsolat ugyanis a Lett Köztársaság mint részvényes és a Lidosta Rīga mint annak 100%-os tulajdonában álló leányvállalata közötti viszonyt érinti, és nem gyakorol hatást a Lidosta Rīga és a flyLAL mint repülőtér-használó közötti viszonyra.

33. Éppily kevésbé bír jelentőséggel az, hogy a Lidosta Ríganak lehetősége van-e az általa beszedett díjakat saját belátása szerint felhasználni, vagy ennyiben jogszabályi előírások hatálya alatt áll. Ugyanis ez a szempont sem a flyLAL-hoz hasonló repülőtér-használókhoz fűződő jogviszonyának jellegét alakítja, hanem az ettől megkülönböztetendő azon jogviszonyokét, amelyek a Lidosta Rīga és tulajdonosa, a Lett Köztársaság között állnak fenn.

13 — LTU kontra Eurocontrol ítélet, 29/76, EU:C:1976:137, 4. pont; Rüffer-ítélet, 814/79, EU:C:1980:291, 8. pont; Baten-ítélet, C-271/00, EU:C:2002:656, 30. pont; Préservatrice Foncière TIARD ítélet, C-266/01, EU:C:2003:282, 22. pont; Lechouritou és társai ítélet, C-292/05, EU:C:2007:102, 31. pont; Apostolides-ítélet, C-420/07, EU:C:2009:271, 43. pont; Mahamdia-ítélet, C-154/11, EU:C:2012:491, 56. pont; Sapir és társai ítélet, C-645/11, EU:C:2013:228, 33. pont, valamint Sunico és társai ítélet, C-49/12, EU:C:2013:545, 34. pont.

14 — E kritérium tekintetében lásd: LTU kontra Eurocontrol ítélet, 29/76, EU:C:1976:137, 4. pont; Sonntag-ítélet, C-172/91, EU:C:1993:144, 22. pont; Préservatrice Foncière TIARD ítélet, C-266/01, EU:C:2003:282, 30. pont; Lechouritou és társai ítélet, C-292/05, EU:C:2007:102, 34. pont, és Apostolides-ítélet, C-420/07, EU:C:2009:271, 44. pont.

15 — Ennyiben különbséget kell tenni az állam azon szerepei között, amikor egyrészt valamely vállalkozás részvényeseként, másrészt pedig közhatalmi szervként jár el; ebben az értelemben lásd még: Bizottság kontra EDF ítélet, C-124/10 P, EU:C:2012:318, 80. pontj

16 — A közösségi repülőterek földi kiszolgálási piacára való bejutásról szóló, 1996. október 15-i 96/67/EK tanácsi irányelv (HL L 272., 36. o.; magyar nyelvű különkiadás 7. fejezet, 2. kötet, 496. o.), különösen ezen irányelv 2. cikkének d) és g) pontja is alátámasztja egyébként, hogy e szolgáltatások esetében nem közhatalmi tevékenységről van szó, hanem olyan szolgáltatásokról, amelyeket egyenlő felek közötti jogviszonyokban nyújtanak.

34. A jelen kiindulási helyzet tehát különbözik attól a tényállástól, amely az LTU-ügyben hozott ítélet¹⁷ alapját képezte. Igaz ugyan, hogy abban is a repüléssel összefüggésben nyújtott szolgáltatások díjai szerepeltek, de konkrétan nem volt szó repülőterek *gazdasági* használatáért járó díjakról. Ehelyett a *légi navigációs szolgálatok* – azaz olyan eredeti közjogi jogosítványok, mint a légtér ellenőrzése és felügyelete¹⁸ – igénybevételeért fizetendő útvonaldíjakkal foglalkozott, amelyeket valamely nemzetközi légi felügyeleti szervezet szedett be a légitársaságoktól.

35. Egyedül ezen útvonaldíjakra tekintettel adott igenlő választ a Bíróság az LTU-ügyben hozott ítéletben a „közhatalom gyakorlásával [való] összefüggés”¹⁹ fennállására. Az LTU-ügyben hozott ítéletben tehát – a jelen ügytől eltérően – tipikusan a közhatalom gyakorlása mellett szóló, alárendelt viszonyt formáló elemek szerepeltek.

36. A „polgári és kereskedelmi ügy” fogalmának meghatározásához itt alkalmazott megkülönböztetés egyrészt a közhatalmi jogosítványok gyakorlásával összefüggő légi navigációs szolgálatok biztosítása, másrészt a repülőter-használat piacának megnyitása között egyébként összhangban áll a Bíróság versenyjog területén kifejtett hasonló megfontolásaival.

37. Ezzel összefüggésben a Bíróság már foglalkozott néhány határozatában a repülőter-üzemeltető szerv tevékenységeinek besorolásával. Eközben kivétel nélkül arra a következtetésre jutott, hogy a „főként repülőteri díjakból származó díjazás ellenében repülőteri szolgáltatások nyújt[ása]” gazdasági tevékenységnek minősül, és ezáltal főszabály szerint az európai versenyjog előírásai alapján kell értékelni.²⁰ Ez nem függ sem attól, hogy a tevékenységet gyakorló személy magánjogi vagy közjogi jogállású, sem pedig attól, hogy jövedelmező-e ez a tevékenység.²¹

38. Egyrészt a *magánjog* és a *közjog* befolyása alatt álló jogviszony – a 44/2001/EK rendelet 1. cikkének (1) bekezdése szempontjából releváns – elhatárolása, másrészt a *gazdasági* és *közjogi* tevékenység versenyjog keretében való elhatárolása között mindazonáltal nem csak terminológiai hasonlóság áll fenn, hanem tartalmi szempontból is fennáll egy olyan kölcsönös kapcsolat, amely igazolja azonos értékelési mércék alkalmazását. Nyilvánvalóan ezt a megközelítést követi a Bíróság is, amely a versenyjogi környezetbe ágyazott SAT Fluggesellschaft ügyben hozott ítéletében hivatkozik az LTU-ügyben hozott ítéletre.²² Ebből arra lehet következtetni, hogy a 44/2001/EK rendelet hatályának megnyílását ugyanazon mércék alapján kell megítélni, amelyeket a Bíróság a versenyjog területén a gazdasági tevékenység jellemzői tekintetében kialakított. Máskülönben nehezen megmagyarázható értékelési ellentmondások merülnének fel akkor, ha egy eredetileg gazdasági tevékenységtől elvitatnánk a polgári és kereskedelmi ügyi jelleget.

39. Ennek megfelelően nem a közhatalom gyakorlása jellemzi a Lidosta Rīga és az alapeljárás felperese közötti jogviszony jellegét sem, hanem mivel lényegében repüléssel összefüggésben nyújtott szolgáltatások díj ellenében való nyújtásáról van szó, az gazdasági-magánjogi jelleggel rendelkezik.

17 — LTU kontra Eurocontrol ítélet, 29/76, EU:C:1976:137.

18 — Az Eurocontrol által végzett tevékenységek közjogi jellege tekintetében lásd még: SAT Fluggesellschaft ítélet, C-364/92, EU:C:1994:7, 27–29. pont.

19 — LTU kontra Eurocontrol ítélet, 29/76, EU:C:1976:137, 4. pont.

20 — Lásd: Aéroports de Paris kontra Bizottság ítélet, C-82/01. P, EU:C:2002:617, 78. pont, és Mitteldeutsche Flughafen és társai ítélet, C-288/11 P, EU:C:2012:821, 40. pont.

21 — Lásd: Aéroports de Paris kontra Bizottság ítélet, C-82/01 P, EU:C:2002:617, 75. pont; MOTOE-ítélet, C-49/07, EU:C:2008:376, 21. és 22. pont; Selex Sistemi Integrati kontra Bizottság ítélet, C-113/07 P, EU:C:2009:191, 69. pont, és Mitteldeutsche Flughafen és társai ítélet, C-288/11 P, EU:C:2012:821, 50. pont.

22 — SAT Fluggesellschaft ítélet, C-364/92, EU:C:1994:7, 28. pont.

b) A jogvita tárgya

40. A következőkben azt kell megvizsgálni, hogy a jogvita tárgya is megerősíti-e ezeket a felek közötti jogviszony jellegével összefüggésben kialakított eredményeket.

41. Előzetesen e tekintetben rá kell mutatni arra, hogy – ahogyan azt a Lett Köztársaság Kormánya és a Lidosta Rīga kiemeli – a kérdést előterjesztő bíróság által bemutatott adatokra tekintettel mindenképpen kétségek állnak fenn az alapeljárás felperesének hátrányára szolgáló versenyellenes megállapodás fennállása tekintetében, és semmiképpen nem tűnik kétségtelennek a Lidosta Rīga lett állam jogszabályainak előírásaihoz való kötöttsége miatti, piaci erőfölénnyel való visszaélésének fennállása sem.²³ A jelen eljárásban a Bíróságnak mindazonáltal nem a verseny megsértésének megvalósulását kell megvizsgálnia, hanem sokkal inkább abból a szempontból kell megvizsgálnia az alapeljárás szerinti jogvita tárgyát, amelynek középpontjában az EK 81. cikk és az EK 82. cikk megsértése miatti kártérítési követelés áll, hogy polgári és kereskedelmi ügyről van-e szó.²⁴

42. A jogvita tárgyának megítélése szempontjából ezért a kérdéses követelés mögött álló tényállás az irányadó. *Nincs* szó polgári és kereskedelmi ügyről akkor, ha az érvényesített követelés a közhatalom gyakorlásából ered.²⁵ E tekintetben azonban nem elegendő a közhatalom gyakorlásával való bárminemű összefüggés. Sokkal inkább az bír döntő jelentőséggel, hogy a követelést keletkeztető konkrét cselekmény közhatalmi jogosítványok gyakorlását jelenti.²⁶

43. A felek közötti, már megvizsgált, az érvényesíteni kívánt kártérítési követelés alapját képező jogviszonyok jellege már önmagában azt mutatja, hogy itt nem közhatalmi jogosítványok gyakorlásáról van szó. Ez az eredmény nem kérdőjeleződik meg sem azáltal, hogy az európai versenyjog megsértése miatti kártérítési igények önálló uniós jogi jelleggel bírnak (i. pont), sem a jelen ügy különös körülményei, különösen az állami szervek részvétele által (ii. pont).

i) A 44/2001/EK rendelet versenyjogi kártérítési igényekre való alkalmazhatósága?

44. A következőkben először általánosságban a versenyjogi kártérítési igények jogalapjával és szabályozási környezetével kell foglalkozni. Ezt követően ennek fényében értékelhető az alapeljárás tárgya.

– A kartell résztvevőinek kártérítési kötelezettsége mint önálló uniós jogi elv

45. A kartell résztvevőinek, illetve a piaci erőfölénnyel rendelkező és piaci fölényükkel visszaélő vállalkozásoknak a kártérítési kötelezettsége olyan uniós jogi elv, amely közvetlenül az elsődleges jogból ered.²⁷

23 — A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint ugyanis az EK 81. cikk és az EK 82. cikk csak olyan versenyellenes magatartásmódokra vonatkozik, amelyeket a vállalkozások saját kezdeményezéséből valósítanak meg. Nem alkalmazandók azonban akkor, ha a vállalkozások versenyellenes magatartását nemzeti szabályozás írja elő, vagy ha e nemzeti szabályozás olyan jogi keretet biztosít, amely maga zárja ki a vállalkozás részéről a versenyző magatartás bármilyen lehetőségét; lásd: Bizottság és Franciaország kontra Ladbroke Racing ítélet, C-359/95 P és C-379/95 P, EU:C:1997:531, 33. és 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat. Ha azonban e kapcsolat következtében hiányzik valamely (állami tulajdonban álló) vállalkozás önálló magatartása, akkor adott esetben a tagállam olyan versenyellenes intézkedésére lehet gondolni, amely gátolhatja a vállalkozásokra vonatkozó versenyszabályok hatékonyságát, és amelyre vonatkozik az EK 10. cikkel (jelenleg EUSZ 4. cikk, (3) bekezdés) összefüggésben értelmezett EK 81. cikk és/vagy EK 82. cikk is, amely megalapozza a lojális együttműködésre vonatkozó kötelezettséget. Az esetleges kártérítés iránti keresetet ebben az esetben azonban inkább magával a tagállammal szemben kellene előterjeszteni, nem pedig a „hozzá kapcsolódó” vállalkozással szemben, amelynek tevékenysége más gazdasági szereplőkkel szemben „igazolt”; lásd: CIF-ítélet, C-198/01, EU:C:2003:430, 54. pont.

24 — Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés szerint ebben az értelemben: „[...] jogvita, amelyben kártérítés megítélését, illetve az alperesek jogellenes megállapodáson és erőfölénnyel való visszaélésen alapuló jogsértő magatartásának megállapítását kérik [...]”.

25 — Ruffer-ítélet, 814/79, EU:C:1980:291, 15. pont, valamint Lechouritou és társai ítélet, C-292/05, EU:C:2007:102, 41. pont.

26 — Lásd: LTU kontra Eurocontrol ítélet, 29/76, EU:C:1976:137, 4. pont, Ruffer-ítélet, 814/79, EU:C:1980:291, 15. pont, valamint Lechouritou és társai ítélet, C-292/05, EU:C:2007:102, 41. pont.

27 — Az EK 81. cikkel összefüggésben lásd: a KONE és társai ügyre vonatkozó indítványom, C-557/12, EU:C:2014:45, 25–30. pont.

46. Így a Bíróság már többször megállapította, hogy arra tekintettel, hogy az EK 81. cikk közvetlen hatállyal bír a magánszemélyek közötti jogviszonyokban, és jogokat keletkeztet az érintett személyekre vonatkozóan,²⁸ az e rendelkezésben megfogalmazott tilalom tényleges érvényesülését veszélyeztetné, ha nem igényelhetne bármely személy kártérítést az olyan szerződés vagy magatartás révén okozott kárért, amely alkalmas a verseny korlátozására vagy torzítására.²⁹

47. Bár a Bíróságnak korábban nem volt alkalma ítélni erről, nem állhat fenn komoly kétség azt illetően, hogy mindez érvényes az európai versenyjog másik központi rendelkezésére, mégpedig az EK 82. cikkre is.

– Az ennek megfelelő kártérítés iránti kereset főszabály szerint polgári és kereskedelmi ügy

48. Az európai polgári eljárásjog szempontjából főszabály szerint a 44/2001/EK rendelet 1. cikkének (1) bekezdése szerinti polgári és kereskedelmi ügyről van szó azon megfelelő kártérítés iránti keresetek esetében, amelyeket az EK 81. cikket és/vagy EK 82. cikket megsértő vállalkozásokkal szemben terjesztenek elő.³⁰ Az Európai Bizottság ezt nem régen még egyszer hangsúlyozta a versenyjogi végrehajtási irányelvre vonatkozó javaslatában.³¹

ii) A jelen ügy különös körülményei alapján nincs eltérő értékelés

49. A jelen ügy különös körülményeire, nevezetesen a kártérítési keresettel támadott vállalkozás állami jellegére, valamint különösen azon szempontokra tekintettel, hogy a verseny megsértését állítólag a lett állam jogszabályi rendelkezései határozták meg, fel kell tenni mindazonáltal azt a kérdést, hogy a konkrét ügyben is tartható-e ez a magánjogi osztályozás.

50. Véleményem szerint erre a kérdésre igenlő választ kell adni. A következő két szempont szól emellett:

– Az uniós jog egységessége

51. Ahogyan azt már a 38. pontban kifejtettem, a *magánjogi* és a *közhatalmi* jellegű jogviszonyoknak a 44/2001/EK rendelet hatálya szempontjából való elhatárolása tekintetében ugyanazokat a mércéket kell alkalmazni, mint a vállalkozások *gazdasági* és *közhatalmi* tevékenységének az EK 81. cikk és az EK 82. cikk szerinti elhatárolása esetében.

52. A jelen ügyben ehhez kapcsolódóan a jogvita tárgyára irányuló kérdés tekintetében, amelynek esetében végső soron arról van szó, hogy az igényérvényesítést kiváltó tevékenység közhatalmi jogosítványok gyakorlását valósítja-e meg,³² nemleges választ kell adni a közhatalmi befolyás meghatározó jellegére: először ugyanis a versenyjog igényjogosultságot megalapozó megsértését okozó magatartás, azaz a jelen ügyben a repülőtéri díj Lidosta Rīga általi egyenlőtlen mértékű kivetése, közvetlen kapcsolatban áll az érintett vállalkozás gazdasági tevékenységével, mégpedig a repülőtér üzemeltetésével. Másodszor az igényjogosultság megalapozására hivatkozott EK 81. cikk és EK 82. cikk voltaképpen csak akkor érvényesülhet, ha a kártérítésre kötelezett vállalkozás nem közhatalmi, hanem éppen gazdasági tevékenységet végez.

28 — Manfredi és társai ítélet, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 39. pont.

29 — Courage és Crehan ítélet, C-453/99, EU:C:2001:465, 26. pont.

30 — Ehhez lásd a jelenleg folyamatban lévő CDC kontra Evonik Degussa és társai ügyet, C-352/13, HL 2013. C 298., 2. o.

31 — Lásd a tagállamok és az Európai Unió versenyjogi rendelkezéseinek megsértésén alapuló, nemzeti jog szerinti kártérítési keresetekre irányadó egyes szabályokról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre vonatkozó javaslatot (COM(2013) 404 végleges), amely annak 6. oldalán hivatkozik a 44/2001/EK rendeletre. Lásd ezenkívül a Bizottság közleményét a Bizottság és az EU-tagállamok bíróságai közötti együttműködésről az EKSZ 81. és 82. cikkének alkalmazását illetően (HL 2004. C 101, 54. o., 3. pont és 4. lábjegyzet).

32 — Lásd: LTU kontra Eurocontrol ítélet, 29/76, EU:C:1976:137, 4. pont, Rüffer-ítélet, 814/79, EU:C:1980:291, 15. pont, valamint Lechouritou és társai ítélet, C-292/05, EU:C:2007:102, 41. pont.

53. Már ebből is az következik, hogy az előterjesztett kártérítés iránti kereset (és az ideiglenes intézkedés) esetében mindenképpen a 44/2001/EK rendelet 1. cikkének (1) bekezdése értelmében vett polgári és kereskedelmi ügyről van szó.

54. Nem vezet más eredményre az a körülmény sem, hogy a felperes szempontjából igényjogosultságot keletkeztető tényállás nemcsak uniós versenyjogi vonatkozásokkal bír, hanem a nemzeti légitársasági jog összefüggéseibe is beágyazódott. A jelen kártérítés iránti kereset ugyanis, amivel a következőkben részletesen foglalkozom, nem a lett jogszabályok, tehát nem az úgynevezett *acta iure imperii* ellen irányul.

– A kártérítés iránti kereset nem az *acta iure imperii* ellen irányul

55. A kérdést előterjesztő bíróság – ahogyan ez az előzetes döntéshozatalra utaló végzéséből kiderül – nyilvánvalóan úgy véli, hogy az alapeljárás felperese a kártérítés iránti keresetével végső soron a Lett Köztársaság jogszabályait kifogásolja.

56. Ezzel összefüggésben először arra kell rámutatni, hogy az államok *acta iure imperii* tekintetében fennálló felelőssége valóban nem tartozik a 44/2001/EK rendelet hatálya alá. A 44/2001/EK rendelet 2015. január 10-től kötelező átdolgozott változata e tekintetben már tartalmazza a jogi aktus tisztázó kiegészítését.³³

57. Ezen túlmenően megállapítható, hogy az államok más állam joghatósága alóli mentességének általános elve – *par in parem non habet imperium* – értelmében valamely államot nem lehet egy másik állam joghatósága alá rendelni *acta iure imperii* miatt.³⁴

58. Véleményem szerint mindazonáltal nem megalapozottak a kérdést előterjesztő bíróság által megfogalmazott kétségek.

59. Először is az ügy érdemére vonatkozó litván eljárás keretében előterjesztett kereset nem normakontrollra irányul, hanem kizárólag a versenyjog megsértése miatt elszenvedett hátrányok kompenzációjára. Még ha a kartelljogi kártérítési igények növekvő számú érvényesítése, ahogyan azt a Bíróság már többször hangsúlyozta, jelentős mértékben hozzá is járul az Unión belüli hatékony verseny fenntartásához,³⁵ és ezért a köz érdekében is áll, mindez még nem csinál állami jogi aktusok felülvizsgálatára irányuló eljárást az olyan kártérítés iránti keresetekből, amelyeket egy vagy több magánjogi tevékenységet folytató, állami vállalkozással szemben terjesztenek elő. Ez még akkor is így van, ha a verseny kérdéses megsértését legalábbis közvetetten befolyásolták állami jogi aktusokkal, mint például a jelen ügyben a repülőtéri díjakról szóló lett rendelkezésekkel.

60. Másodsor az EK 81. cikk (2) bekezdéséből fakadó semmisség kérdést előterjesztő bíróság által felvetett következménye sem vezet eltérő értékeléshez.

33 – A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (átdolgozás) (HL L 351., 1. o.).

34 – Lásd: Mahamdia-ítélet, C-154/11, EU:C:2012:491, 54. pont.

35 – Lásd ebben az értelemben: Courage és Crehan ítélet, C-453/99, EU:C:2001:465, 26. és 27. pont; Manfredi és társai ítélet, C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 91. pont; Pfeleiderer-ítélet, C-360/09, EU:C:2011:389, 28. pont, valamint Donau Chemie és társai ítélet, C-536/11, EU:C:2013:366, 23. pont.

61. Az a körülmény ugyanis, hogy az EK 81. cikk (2) bekezdése értelmében a kartelltilalom megsértése a versenyellenes megállapodás semmisségét is eredményezi, egyedül magára a konkrét megállapodásra – tehát a Lidosta Rīga és az Air Baltic közötti gazdasági viszonyt szabályozó megállapodásra – vonatkozik, de semmiképpen nem vonatkozik az olyan lett jogszabályokra, amelyek állítólag közvetlen befolyásolták a megállapodást. Amennyiben e jogszabályok valóban összeegyeztethetetlenek lennének az Unió versenyjogával, úgy alkalmazásuk ellen szólhatna az uniós jog elsőbbsége. Ez mindazonáltal nem lenne a kártérítés iránti kereset közvetlen következménye.

62. Az EK 81. cikk (2) bekezdéséből eredő semmisségi következmény automatikus bekövetkezése révén mindenesetre egy szubjektív kártérítés iránti keresetből még nem válik az állami jogszabályok felülvizsgálatára irányuló objektív eljárás.

3. Közbenő következtetés

63. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre tehát azt a választ kell adni, hogy az alapeljárásban szóban forgóhoz hasonló ideiglenes intézkedésekről szóló olyan jogvita, amelynek az érdemére vonatkozó eljárás keretében egy magánjogi légitársaság az Európai Unió versenyjogának állítólagos megsértése miatt többek között olyan vállalkozástól követel kártérítést, amely állami tulajdonban áll, és számára repülőtéri díj ellenében biztosítja a repülőtér használatát, akkor is a 44/2001/EK rendelet 1. cikkének (1) bekezdése értelmében vett polgári és kereskedelmi ügy, ha a repülőtéri díjakat és e díjak esetleges csökkentését nemzeti jogszabályok szabályozzák.

B –Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdésről

64. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdésével, amelyek együtt vizsgálhatók, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt szeretné először megtudni, hogy az alapeljárásban szóban forgóhoz hasonló, kartelljogi kártérítés iránti eljárás a 44/2001/EK rendelet 22. cikkének 2. pontja értelmében vett, valamely társaság szervei határozatainak érvényességéről folytatott jogvitának tekintendő-e. Amennyiben igen, úgy ezen túlmenően azt szeretné megtudni, hogy abban az esetben, ha az ügy érdemére vonatkozó eljárást a 44/2001/EK rendelet 22. cikkének 2. pontja alapján joghatósággal rendelkezőtől eltérő bíróság előtt folytatják, a 44/2001/EK rendelet 22. cikkének 2. pontjával összefüggésben értelmezett 35. cikkének (1) bekezdésével ellentétes-e az ideiglenes biztosítási intézkedések tárgyában e másik bíróság által hozott határozat elismerése is.

65. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre nemleges választ kell adni, amire tekintettel felesleges az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés vizsgálata.

66. Az ügy érdemére vonatkozó eljárásban szereplő kereset és az ideiglenes intézkedés tárgya ugyanis, amelyről a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő alapeljárásban szó van, lényegében a felperes kártérítési követelése, nem pedig „társaság [...] érvénytelensége vagy megszűnése, [...] vagy ezek szervei határozatának érvényessége” a 44/2001/EK rendelet 22. cikkének 2. pontja értelmében véve.

67. Jóllehet a felperes a kártérítési követelésével közvetetten a Lidosta Rīga díjazási gyakorlatát is kifogásolja, amely bár jogszabályban előre meghatározott, végső soron a Lidosta Rīga tulajdonosainak vagy igazgatótanácsának határozatain is alapul.

68. A 44/2001/EK rendelet 22. cikke 2. pontjának azonban kivételt előíró rendelkezés jellege van, és azt ennél fogva szigorúan kell értelmezni. Célja az, hogy csak a rendelkezésben taxatív felsorolt tárgyat közvetlenül érintő eljárások esetében telepítse a bíróság joghatóságát a társaság székhelyére. Mivel azonban a jelen ügyben nem egy közvetlenül valamely határozattal szemben indított megtámadási vagy

megsemmisítés iránti keresetről van szó, hiszen konkrét határozatot még az ügy érdemére vonatkozó eljárásban sem neveztek meg vagy kifogásoltak, a 44/2001/EK rendelet 22. cikkének 2. pontja a jelen ügyben éppoly kevésbé irányadó, mint a hivatkozott rendelet 35. cikke, amennyiben az a rendelet 22. cikkére hivatkozik.

69. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre tehát azt a választ kell adni, hogy az ügy érdemére vonatkozó eljárásban szóban forgóhoz hasonló kártérítés iránti eljárás nem olyan jogvita, amelynek tárgya a 44/2001/EK rendelet 22. cikkének 2. pontja értelmében a társaságok szervei által hozott határozatok érvényessége.

C – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésről

70. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésével az Augstākās tiesas Senāts lényegében azt szeretné megtudni, hogy valamely tagállam közrendjével ellentétes-e valamely ideiglenes biztosítási intézkedés tárgyában hozott határozat való elismerése akkor, ha egyrészt nem indokolták meg az ideiglenes lefoglalás útján biztosított, jelentős összeg mértékét, másrészt pedig jövátételten kár felmerülése fenyeget, amely érinti azon állam gazdasági érdekeit, amelyben az elismerést kérik, és következésképpen súlyosan veszélyeztetheti az állam biztonságát.

1. A közrendi záradék a Bíróság ítélkezési gyakorlatában

71. Bevezetésként rá kell mutatni arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat³⁶ szerint a 44/2001/EK rendelet 34. cikkének 1. pontját szigorúan kell értelmezni, minthogy akadályt képez az említett rendelet egyik alapvető célkitűzésének megvalósítása előtt.³⁷ Az e rendelkezésben szereplő közrendi záradék alkalmazására ezért csak kivételes esetekben van lehetőség.³⁸

72. Bár a szerződő államok a 44/2001/EK rendelet 34. cikkének 1. pontjában foglalt fenntartás értelmében elvileg saját nemzeti szempontjaiknak megfelelően, szabadon határozhatják meg közrendi követelményeiket, e fogalom korlátai a rendelet értelmezésével kapcsolatos kérdéseket képeznek.³⁹ Így, bár nem a Bíróságra tartozik az, hogy meghatározza valamely tagállam közrendjének tartalmát, az már rá hárul, hogy ellenőrizze azokat a korlátokat, amelyek között a tagállam bírósága e fogalom alkalmazásához folyamodhat annak érdekében, hogy ne ismerjen el valamely, más tagállam bíróságától származó határozatot.⁴⁰ Főszabály szerint a megkeresett állam bírósága nem vizsgálhatja felül a származási állam bírósága által kifejtett jogi vagy ténybeli megállapítások helytállóságát.⁴¹

36 — A következőkben bemutatott ítélkezési gyakorlat ugyan még a Brüsszeli Egyezmény korábbi rendelkezésére vonatkozott, alkalmazni kell azonban a 44/2001/EK rendelet 34. cikke 1. pontjának értelmezésére, lásd erről: Trade Agency ügyre vonatkozó indítványom, C-619/10, EU:C:2012:247, 71. pont.

37 — Lásd ebben az értelemben: Solo Kleinmotoren ítélet, C-414/92, EU:C:1994:221, 20. pont; Krombach-ítélet, C-7/98, EU:C:2000:164, 21. pont; Renault-ítélet, C-38/98, EU:C:2000:225, 26. pont; Apostolides-ítélet, C-420/07, EU:C:2009:271, 55. pont; Prism Investments ítélet, C-139/10, EU:C:2011:653, 33. pont; Trade Agency ítélet, C-619/10, EU:C:2012:531, 48. pont, és Salzgitter Mannesmann Handel ítélet, C-157/12, EU:C:2013:597, 28. pont.

38 — Lásd ebben az értelemben: Hoffmann-ítélet, 145/86, EU:C:1988:61, 21. pont; Hendrikman és Feyen ítélet, C-78/95, EU:C:1996:380, 23. pont; Krombach-ítélet, C-7/98, EU:C:2000:164, 21. pont; Renault-ítélet, C-38/98, EU:C:2000:225, 26. pont; Apostolides-ítélet, C-420/07, EU:C:2009:271, 55. pont, és Trade Agency ítélet, C-619/10, EU:C:2012:531, 48. pont.

39 — Lásd: Krombach-ítélet, C-7/98, EU:C:2000:164, 22. pont; Renault-ítélet, C-38/98, EU:C:2000:225, 27. pont; Gambazzi-ítélet, C-394/07, EU:C:2009:219, 26. pont; Apostolides-ítélet, C-420/07, EU:C:2009:271, 56. pont, és Trade Agency ítélet, C-619/10, EU:C:2012:531, 49. pont.

40 — Lásd: Krombach-ítélet, C-7/98, EU:C:2000:164, 23. pont; Renault-ítélet, C-38/98, EU:C:2000:225, 28. pont; Apostolides-ítélet, C-420/07, EU:C:2009:271, 57. pont, és Trade Agency ítélet, C-619/10, EU:C:2012:531, 49. pont.

41 — Lásd: Krombach-ítélet, C-7/98, EU:C:2000:164, 36. pont; Renault-ítélet, C-38/98, EU:C:2000:225, 29. pont; Apostolides-ítélet, C-420/07, EU:C:2009:271, 58. pont, és Trade Agency ítélet, C-619/10, EU:C:2012:531, 50. pont.

73. A 44/2001/EK rendelet 34. cikkének 1. pontjában szereplő közrendi záradék alkalmazása következképpen csak abban az esetben képzelhető el, ha a másik tagállamban hozott ítélet elismerése vagy végrehajtása annyira elfogadhatatlan mértékben ellentétes a megkeresett állam jogrendjével, hogy az valamely alapelv sérelmét jelenti. E sérelemnek olyan *jogszabály nyilvánvaló megsértésén* kell alapulnia, amely a megkeresett állam jogrendjében *lényegi jelentőségűnek* tekinthető, vagy olyan *jog* megsértésén, amelyet e jogrendben *alapvetőnek ismernek el*.⁴²

74. Így a nemzeti bíróság semmiképpen nem lépi túl a közrend megsértése feltételezésének rá vonatkozó korlátait akkor, ha a végrehajtás elutasítása megakadályozza az EJEE, illetve az uniós jogrend által elismert alapvető jogok nyilvánvaló megsértését.⁴³

75. A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság két szempontot határoz meg, és ezek relevanciájára kérdez rá a saját tagállama közrendje megsértésének megállapítása tekintetében: egyrészt a lefoglalt összeg megfelelő indokolásának hiányát az elismerendő határozatban (2. pont), másrészt pedig e határozat végrehajtásának állítólagosan az „állam biztonságát” veszélyeztető pénzügyi következményeit (3. pont).

2. A követelt összeg meghatározására vonatkozó részletes indokolás hiánya

76. A kérdést előterjesztő bíróság által a közrend megsértésének feltételezése tekintetében elsőként felhozott kiindulási pont az ideiglenes biztosítási intézkedéssel lefoglalt összeg részletes indokolásának hiánya; ezen összeget a litván bíróság a kérdést előterjesztő bíróság tájékoztatása szerint főként a közelebről nem részletezett és az aktához csatolt „jelentésekre” alapozta.

77. E tekintetben először az EJEE 6. cikkében, valamint az Alapjogi Charta 47. cikkének második bekezdésében rögzített, a tisztességes eljárás elvével való összeegyeztethetőségre vonatkozó elvi kérdés merül fel,⁴⁴ másodsor pedig az indokolás – legalábbis részleges – hiányának a polgári és kereskedelmi ügyben hozott határozat elismerhetőségére gyakorolt esetleges hatásaira vonatkozó kérdés közrendi szempontok alapján.

a) A tisztességes eljárás és az indokolási kötelezettség elve

78. Ezzel kapcsolatban az Emberi Jogok Európai Bírósága az állandó ítélkezési gyakorlatban megállapította, hogy az EJEE 6. cikkének (1) bekezdése szerinti, tisztességes eljáráshoz való jog alapvetően a bíróságok azon jogát foglalja magában, hogy határozataikat indokolják.⁴⁵ Ezzel egyidejűleg azonban ismét utalt arra, hogy az indokolási kötelezettség követelményei nem lehetnek túl magasak, és a határozat jellegétől és az egyes esetek körülményeitől függően változhatnak.⁴⁶ Ennek során különösen a határozat jellegét és a tagállamok jogrendszerében fennálló különbségeket is figyelembe veszik.

42 — Lásd: Krombach-ítélet, C-7/98, EU:C:2000:164, 36. pont; Renault-ítélet, C-38/98, EU:C:2000:225, 29. pont; Gambazzi-ítélet, C-394/07, EU:C:2009:219, 27. pont; Apostolides-ítélet, C-420/07, EU:C:2009:271, 59. pont; Trade Agency ítélet, C-619/10, EU:C:2012:531, 51. pont.

43 — Lásd ebben az értelemben: Krombach-ítélet, C-7/98, EU:C:2000:164, 38. és 39. pont; Gambazzi-ítélet, C-394/07, EU:C:2009:219, 28. pont.

44 — A Charta 52. cikkének (3) bekezdése szerinti, homogenitásra irányuló előírás tekintetében lásd többek között: Varec-ítélet, C-450/06, EU:C:2008:91, 48. pont; McB-ítélet, C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, 53. pont.

45 — EJEB, 1994. április 19-i Van de Hurk kontra Hollandia ítélet (16034/90. sz., 61. §), 1994. december 9-i Ruiz Torija kontra Spanyolország ítélet (18390/91. sz., 29. §), 1998. február 19-i Higgins kontra Franciaország ítélet (20124/92. sz., Ítéletek és Határozatok Tára 1998-I, 42. §) és 2001. szeptember 27-i Hirvisaari kontra Finnország ítélet (49684/99. sz., 30. §). Lásd még: Schröder és társai kontra Bizottság ítélet, C-221/97 P, EU:C:1998:597, 24. pont.

46 — EJEB, 1994. december 9-i Ruiz Torija kontra Spanyolország ítélet (18390/91. sz., 29. §) és 1994. április 19-i Van de Hurk kontra Hollandia ítélet (16034/90. sz., 61. §).

79. Ezzel azt ismerték el, hogy a bírósági határozatok indokolásának kötelezettsége kettős célt szolgál: egyrészt biztosítani kell azt, hogy a meghallgatáshoz való jogot tiszteletben tartsák, vagyis hogy a bíróság a felek előadásait is kielégítően értékelje.⁴⁷ Másrészt az indokolási kötelezettségnek a pereszes felet olyan helyzetbe kell hoznia, hogy tudja azt, hogy miért nem lett pernyertes, és adott esetben jogorvoslattal élhessen. Megfelelő indokolás nélkül nem lehetne meghatározni a határozat érdemi jogerejének terjedelmét sem, és ezért a felperes ugyanezen követelés alapján még egy további jogcímet szerezhetne.⁴⁸

b) Az ideiglenes biztosítási intézkedések tárgyában hozott határozat indokolásának hiánya és elismerhetősége a közrendi szempontok tekintetében

80. Amennyiben e jogi vonal mentén haladunk a jelen ügyben, úgy megállapítható, hogy egyrészt nem lehet összeegyeztethető a tisztességes eljárás elvével – és következésképpen a közrenddel – a lefoglalt összeg olyan, teljes mértékben légből kapott meghatározása, amely semmilyen módon nem érthető az alperes számára. Másrészt nyilvánvalóan nem ez történt a mégiscsak jelentésekben szereplő megállapításokra alapozott alapeljárásban, és egyebekben általában nem lehet túlfeszíteni az indokolással szemben támasztott követelményeket. Ha például bizonyos jogrendekben messzemenően elismert, de kevésbé kifejezett és az egyedi ügy konkrét körülményeihez igazodó kármegállapítási módszerek léteznek, akkor nem lenne igazán érthető, ha ezek alkalmazása – egy egyébként megfelelően indokolt és jogorvoslattal megtámadható határozat mellett – megalapozná az EJEE 6. cikkének, illetve a Charta 47. cikke második bekezdésének megsértését, és problémásnak minősülne valamely tagállam közrendje szempontjából.⁴⁹

81. Ez a közrend megsértésének fennállására irányuló kérdésre vonatkoztatva végeredményben azt jelenti, hogy legalábbis nem lehet elkülönítetten vizsgálni a lefoglalt összeg kevésbé alaposan indokolt meghatározását. Sokkal inkább a kérdéses határozat mellékleteivel együtt való teljes értékelésétől függ a kérdés, és különösen attól, hogy a határozat címzettjeinek lehetősége van-e a határozathozatal szerinti államban ésszerű módon jogorvoslatot előterjeszteni a határozattal szemben és kifogásolni például az állítólagos jogsértést.⁵⁰

82. A jelen ügyben jó okok szólnak ezért amellet, hogy a lefoglalt összeg kevésbé részletesen indokolt meghatározása nem elegendő a közrend megsértésének megállapításához, legalábbis amennyiben az összeg mértéke szakvéleménnyel alátámasztható és jogorvoslati eljárás tárgyát is képezte Litvániában. A tisztességes eljárás alapvető elvei ezért még akkor is biztosítottak tűnnek, ha magához a határozathoz esetleg kívánatosabb lett volna a részletesebb indokolás.

83. Mivel az indokolás hiányára vonatkozó kifogás nem elegendő a közrend megsértésének megállapításához, végezetül annak a kérdésnek kell utánajárni, hogy közrendi szempontokból mennyiben lehetnek relevánsak a végrehajtás gazdasági következményei.

47 — EJEB, 2002. május 21-i Jokela kontra Finnország ítélet (28856/95. sz., 72–73. §) és 2006. július 27-i Nedzela kontra Franciaország ítélet (73695/01. sz., 55. §).

48 — Lásd: Trade Agency ügyre vonatkozó indítványom, C-619/10, EU:C:2012:247, 85. pont.

49 — Így például a német Bundesgerichtshof a nemzeti közrenddel összeegyeztethetőnek nyilvánította a kártérítés francia jogban előírt átalányszámítását, lásd BGH, 1979. szeptember 26-i ítélet (VIII ZB 10/79. sz., BGHZ 75., 167. o.).

50 — Ez különösen arra az esetre érvényes, amikor a határozathozatal sürgőssége miatt került sor a tisztességes eljárás elvének állítólagos megsértésére. Lásd ehhez: Eurofood IFSC ítélet, C-341/04, EU:C:2006:281, 66. pont.

3. Az ügy érdemére vonatkozó eljárásban történő keresetelutasítás esetén hiányzó visszakövetelési lehetőség felszámolási eljárás során

84. Először is ismételtlen emlékeztetni kell arra, hogy a közrendre vonatkozó koncepció célja az olyan *jogszabály* nyilvánvaló megsértésének megelőzése, amely a megkeresett állam *jogrendjében* lényegi jelentőségűnek tekinthető, vagy olyan *jog* megsértésének megelőzése, amelyet e jogrendben alapvetőnek ismernek el.⁵¹ Ezzel olyan *jogi* vagy mindenestre *valamely jogi normában kifejezésre jutó érdekek* részesülnek védelemben, amelyek az adott tagállam politikai, gazdasági, szociális vagy kulturális rendjét érintik.

85. Nem elegendő ellenben az olyan *tisztán gazdasági* érdek, mint a pénzügyi kár – akár igen magas – veszélye. Főszabály szerint ez még akkor is így van, ha valamely állam érdekéről van szó,⁵² mint a jelen ügyben a Lett Köztársaság esetében, amely állami vállalkozáson keresztül piaci résztvevőként tevékenykedik, és ezzel összefüggésben kár fenyegeti.

86. A gazdasági érdek a kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint azonban mindenképpen jogi szempontból releváns és ezzel a 44/2001/EK rendelet 34. cikkének 1. pontja keretében potenciálisan figyelembe veendő érdekké sűrűsödik akkor, ha a fenyegető gazdasági veszteségek kellően konkrét módon veszélyeztetik a jogrendet és az „állam biztonságát”. A kérdést előterjesztő bíróság mindazonáltal nem magyarázza meg, hogy erre részletesen hogyan kerül sor az alapeljárás adottságai között. Különösen nem mond semmit arról, hogy a kérdéses intézkedések, ahogyan azt a Lidosta Riga előadta, hogyan károsíthatják érzékelhető módon a rigai repülőtér katonai stratégiai szerepét. Ezt a szempontot ezért nem kell megvitatni az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés megválaszolásakor, amelynek jogi és ténybeli keretét a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben határozza meg,⁵³ amely egyedül az „állam gazdasági érdekeinek megsértését” nevesíti.

87. Fogalmilag és rendszertani szempontból meglehetősen kétséges, hogy az állam fenyegető elszegényedése miatt egyáltalán igenlő válasz adható-e a közrend ilyen megsértésére – bár e kérdés tekintetében még nem alakult ki ítélezési gyakorlat –, mivel a gazdasági megfontolások főszabály szerint idegenek a közrendi szempontoktól.

88. A jelen ügyben mindazonáltal hipotetikusnak tekinthető és válasz nélkül hagyható a kérdés, mivel – a határozottan megfogalmazott és az állam biztonságának komoly veszélyeztetését éppen feltételező előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéssel ellentétben – a kérdést előterjesztő bíróság által a jelen ügyben bemutatott tényállás teljes áttekintése esetén még kerek 58 millió euró gazdasági veszteség kockázata mellett is kizártnak tűnik, hogy ilyen kivételes helyzetből induljunk ki. Bármilyen nagy legyen is ez az összeg – minden valószínűség szerint nem elegendő ahhoz, hogy az állam képződményének sziklaszilárd alapjait megrázó hatással járjon. Ez annál inkább így van, ha a végrehajtási intézkedések esetében lényegében lefoglalásra irányuló intézkedésekről van szó, és ez érintetlenül hagyja a vagyoni értékű jogok integritását és a javak elosztását mint olyat.

51 — Lásd: Krombach-ítélet, C-7/98, EU:C:2000:164, 36. pont; Renault-ítélet, C-38/98, EU:C:2000:225, 29. pont; Gambazzi-ítélet, C-394/07, EU:C:2009:219, 27. pont; Apostolides-ítélet, C-420/07, EU:C:2009:271, 59. pont, és Trade Agency ítélet, C-619/10, EU:C:2012:531, 51. pont, valamint lásd a közrend fogalmának a 44/2001/EK rendelet fizetéseképtelenségi témájú testvérszabályozása, a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló, 2000. május 29-i 1346/2000/EK tanácsi rendelet (HL L 160., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 1. kötet, 191. o.; helyesbítés: HL L 234., 2006. augusztus 29., 43. o., HL L 49., 2007. február 17., 36. o.) 26. cikkében szereplő meghatározását.

52 — Hasonló helyzet tekintetében lásd EJEB, 2013. szeptember 24-i De Luca kontra Olaszország ítélet, (43870/04. sz., 54. és 55. §).

53 — Lásd ehhez a Bíróság eljárási szabályzatának 94. cikkét.

89. Jóllehet a gazdasági kockázatok enyhítésének kérdése tekintetében a Bíróság más összefüggésben úgy határozott, hogy az ideiglenes intézkedés esetében abban az esetben is biztosítani kell a megítélt összeg visszafizetését is, ha a kérelmező nem lesz pernyertes az ügy érdekében.⁵⁴ Ez az ítélkezési gyakorlat azonban olyan határozatokra vonatkozik, amelyek címzettjének az ideiglenes intézkedés útján ideiglenesen *teljesítenie* kellett a kérelmező részére. Az nem terjeszthető azonban ki a jelen alapeljárásban szereplő ideiglenes lefoglalás formájában megjelenő biztosítási intézkedésekre.

90. A közrend megsértése gazdasági megfontolásokon alapuló megállapításának mindezek alapján nincsenek megalapozott okai.

4. Közbenő következtetés

91. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésre tehát azt a választ kell adni, hogy sem a végrehajtandó határozat indokolásának hiányából, sem a végrehajtással együtt járó gazdasági következményekből nem vezethetők le megalapozott okok az elismerés közrendi okokból történő megtagadására.

V – Véggkövetkeztetések

92. Az előző megállapításokat figyelembe véve azt javasolom a Bíróságnak, hogy a következő választ adja az előterjesztett kérdésekre:

- 1) Az alapeljárásban szóban forgóhoz hasonló ideiglenes intézkedésekről szóló olyan jogvita, amelynek az érdekére vonatkozó eljárás keretében egy magánjogi légitársaság az Európai Unió versenyjogának állítólagos megsértése miatt többek között olyan vállalkozástól követel kártérítést, amely állami tulajdonban áll, és számára repülőtéri díj ellenében biztosítja a repülőtér használatát, akkor is a 44/2001/EK rendelet 1. cikkének (1) bekezdése értelmében vett polgári és kereskedelmi ügy, ha a repülőtéri díjakat és e díjak esetleges csökkentését nemzeti jogszabályok szabályozzák.
- 2) Az ügy érdekére vonatkozó eljárásban szóban forgóhoz hasonló kártérítés iránti eljárás nem olyan jogvita, amelynek tárgya a 44/2001/EK rendelet 22. cikkének 2. pontja értelmében a társaságok szervei által hozott határozatok érvényessége.
- 3) Az alapeljárás körülményei között sem a végrehajtandó határozat indokolásának hiányából, sem a végrehajtással együtt járó gazdasági következményekből nem vezethetők le megalapozott okok az elismerés közrendi okokból történő megtagadására.

54 — Lásd a „szerződéses főkötelezettség ideiglenes szolgáltatásának elrendelése” tekintetében: Van Uden-ítélet, C-391/95, EU:C:1998:543, 47. pont, és lásd: Mietz-ítélet, C-99/96, EU:C:1999:202, 42. pont, amely ítéletek még a Brüsszeli Egyezmény megfelelő 24. cikkével kapcsolatban születtek.